

雅库特语中文教程

作者：Barakhsaana (*Бараксаана*)

翻译整理自

L. N. Kharitonov

A Self-Study Manual of the Yakut Language

[*Самоучитель якутского языка*]

准备课程

雅库特语西里尔字母表

字母	斜体	名称	IPA
А а	<i>А а</i>	а	/a/
Б б	<i>Б б</i>	бэ	/b/
В в	<i>В в</i>	вэ	/v/
Г г	<i>Г г</i>	гэ	/g/
Ҥ ҥ	<i>Ҥ ҥ</i>	ҥэ	/ɣ/
Д д	<i>Д д</i>	дэ	/d/
Дь дь	<i>Дь дь</i>	дьэ	/d͡ʒ/
Е е	<i>Е е</i>	е	/(j)e/
Ё ё	<i>Ё ё</i>	ё	/jo/
Ж ж	<i>Ж ж</i>	жэ	/ʒ/
З з	<i>З з</i>	зэ	/z/
И и	<i>И и</i>	и	/i/
Й й	<i>Й й</i>	ый	/j/, ʃj/
К к	<i>К к</i>	кы	/k/
Л л	<i>Л л</i>	эл	/l/
М м	<i>М м</i>	эм	/m/
Н н	<i>Н н</i>	эн	/n/
Ң ҥ	<i>Ң ҥ</i>	ҥэ	/ŋ/
Нь нь	<i>Нь нь</i>	ньэ	/ɲ/
О о	<i>О о</i>	о	/ɔ/
Ө ө	<i>Ө ө</i>	ө	/ø/
П п	<i>П п</i>	пэ	/p/
Р р	<i>Р р</i>	эр	/r/
С с	<i>С с</i>	эс	/s/
Һ һ	<i>Һ һ</i>	һэ	/h/
Т т	<i>Т т</i>	тэ	/t/
У у	<i>У у</i>	у	/u/
Ү ү	<i>Ү ү</i>	ү	/y/
Ф ф	<i>Ф ф</i>	эф	/f/
Х х	<i>Х х</i>	хэ	/χ/
Ц ц	<i>Ц ц</i>	цэ	/t͡s/
Ч ч	<i>Ч ч</i>	че	/t͡ʃ/
Ш ш	<i>Ш ш</i>	ша	/ʃ/
Щ щ	<i>Щ щ</i>	ща	/ɕ:/
Ъ ъ	<i>Ъ ъ</i>		/◌.j/
Ы ы	<i>Ы ы</i>	ы	/ɯ/
Ь ь	<i>Ь ь</i>		/◌.j/

Э э	Э э	э	/e/
Ю ю	Ю ю	ю	/ju/
Я я	Я я	я	/ja/

1. 雅库特语目前使用西里尔字母书写。现代雅库特语字母表由苏联于 1939 年建立，由所有俄语字母组成，并添加了五个俄语中没有的字母（Бб, Нн, Өө, Һһ, Үү）来表示俄语中不存在的雅库特语音位。
2. 长元音是通过双元音来表示的，例如 үүт (üüt) /y:t/（牛奶），这是许多学者在语言罗马化中遵循的做法。
3. 完整的雅库特字母表包含母语单词中不存在的辅音音素字母：字母 В /v/、Е / (j)e /、Ё /jo /、Ж /ʒ /、З /z /、Ф /f /、Ц /ts /、Ш /ʃ /、Щ /ɕ /、Ъ、Ю /ju /、Я /ja / 仅用于俄语借词。此外，在雅库特语中，软符号 ⟨Ь⟩专门用于二合字母⟨дь⟩和⟨нь⟩。

1. МАҢНАЙҔЫ УРУОК（第一课）

词汇

бу- 这，这个
 ол- 那，那个
 манна- 这里
 онно- 那里
 ханна- 哪里
 ким- 谁
 туох- 什么
 тугуй- 什么
 дуо- 是非疑问句的疑问助词
 суох- 不，不是，不在
 баар- 是，这里是，这里有
 кылаас- 教室，课堂
 остуол- 桌子
 олоппос- 椅子
 ыскамыайка- 长椅
 түннүк- 窗户
 оһох- 炉子
 аан- 门
 тур- 站（不定式）
 турар- 站（第三人称单数现在时）
 бар- 去（不定式）
 кэл- 来（不定式）
 оһор- 坐（不定式）
 оһорор- 坐（第三人称单数现在时）

语法

1. 在雅库特语的句子中，谓语通常放在句末。在疑问句中，疑问助词 **дуо** 放在谓语后。
2. 雅库特语中名词不区分性别（比如不同于德语，德语名词有阴阳中三种性）
3. 从俄语中借来的词汇按照俄语的写法书写。
4. 动词的第二人称单数祈使句在形式上与不定式相同。这是动词在词典中的词条形式。

1.1 阅读并翻译成中文

Бу кылаас. Манна остуол, олоппос, ыскамыайка баар. Онно оһох турар. Бу аан баар. Бу Ньургун олорор. Онно Кэскил олорор. Ол Айаана турар. Айаана, кэл, манна олоор. Нарыйа, бар, онно тур. Бу тугуй? Бу кылаас. Манна туох баар? Манна остуол, олоппос, ыскамыайка баар. Ол түннүк. Аан ханна баар? Аан бу баар. Манна ким олорор? Манна Ньургун олорор. Сайаана ханна олорор? Сайаана онно олорор. Айаана олорор дуо? Суох, Айаана турар. Ол ким турар? Ол Сайаана турар. Манна Айта баар дуо? Суох, манна Айта суох.

1.2 根据表格提问并回答

1	2	3
Остуол	ханна	баар
Олоппос		турар
Түннүк		
Аан		
Оһох		

1	2	3	4
Манна	ыскамыайка	баар	дуо
Онно	оһох		
	аан		
	түннүк		

1.3 翻译成雅库特语

这是什么？这是个炉子。那里站着什么？那里站着一张桌子。谁坐在那里？那里坐着 Ньургун。Кэскил 在哪？Кэскил 站在那里。Айаана 在这里吗？不，Айаана 不在这里。Айта 在这里吗？Айта 坐在那里。谁站在那里？Сайаана 站在那里。
Нарыйа, 去那里坐。过来, Сайаана, 坐在这里。

2. ИККИС УРУОК

词汇

биир- 一

икки- 二
 үс- 三
 түөрт- 四
 биэс- 五
 хас- 多少
 паарга- 长椅
 ыскаап- 柜子
 кинигэ- 书
 харандаас- 铅笔
 киһи- 人
 кыыс- 女孩
 уол- 男孩
 аах- 读（不定式）
 ааҕар- 读（第三人称单数现在时）
 суруй- 写（不定式）
 суруйар- 写（第三人称单数现在时）
 барда- 走（过去时）
 кэллэ- 来（过去时）
 тугу гынар- 他/她/它在干什么
 элбэх- 许多
 уонна- 和
 ити- 那

语法

1. 词干和词缀是构成一个单词的基本要素。在雅库特语中，词干通常是一个独立的词，如 олоппос、бар、баар。单词由词干构成，并通过添加词缀改变含义。这些词缀总是加在词干的右边，如 олоппос + ко, бар + да, баар + ый, олоор + ор + уй。
2. 疑问句的谓语通常使用特殊的疑问词，如 бу ким + ий?, туох баар + ый?, ким турар + ый?
3. **元音的分类**

在雅库特语中，元音的使用遵循着特定的规则，这取决于不同元音发音的特殊性。雅库特语的元音根据其发音可分为以下基本类别：

前元音：а, ы, о, у

后元音：э, и, ө, ү

宽元音：а, э, о, ө

窄元音：ы, и, у, ү

后元音和前元音的发音因舌头的位置而异。前元音的舌头在口腔中有些后拉，而后元音的舌头则明显前推。这可以从以下几对元音的发音中观察到：

а/э, ы/и, о/ө, у/ү

宽元音和窄元音的发音因张口的宽窄而不同。前者的嘴张得更大，后者的嘴张得更小。这可以从以下几对元音的发音中观察到：

а/ы, э/и, о/у, ө/ү

此外，根据嘴唇在发音中的作用，元音还可分为非唇音化元音和唇音化元音。非唇音化元音是 а、ы、э、и，唇音化元音是 о、у、ө、ү。

双元音分为后元音（**ыа**, **уо**）和前元音（**иэ**, **үө**），以及非唇音化元音（**ыа**, **иэ**）和唇音化元音（**уо**, **үө**）。

元音的划分可以借助双元音来记忆：（1）在所有双元音中，第一个元音是窄元音，第二个元音是宽元音；（2）双元音 **ыа** 和 **уо** 由后元音组成，而 **иэ** 和 **үө** 则由前元音组成。

在俄语借词中，е 被认为是前元音，而 а、ё、ю 和 я 则是后元音。

综上所述有如下表格：

	后元音	后元音	前元音	前元音
	非唇音化	唇音化	非唇音化	唇音化
宽元音	а	о	э	ө
窄元音	ы	у	и	ү
双元音	ыа	уо	иэ	үө

2.1 阅读并翻译成中文

Кылааска биир остуол, үс олоппос турар. Биир аан, икки оһох, биэс түннүк баар. Икки ыскаап баар. Кылааска элбэх паарта турар. Биир паартаҕа икки киһи олорор. Остуолга түөрт кинигэ уонна биир харандаас баар. Кэскил олоппоско олорор. Биир уол турар уонна ааҕар.

Бу кылааска хас түннүк баарый? Бу кылааска биэс түннүк баар. Ол паартаҕа биир киһи олорор. Ити кыыс тугу гынар? Ити кыыс суруйар. Бу ыскаапка туох баарый? Бу ыскаапка кинигэ баар. Ыскаапка кинигэ элбэх дуо? Ыскаапка кинигэ элбэх. Харандаас ханна баарый? Харандаас остуолга баар. Кэскил ханна барда? Кылааска олорор. Ити киһи тугу гынаарый? Ааҕар. Ити ким кэллэ? Ньургун кэллэ.

Кэл, бу олоппоско олоҕу уонна аах. Айаана, ол паартаҕа олоҕу уонна суруй. Ньургун, манна кэл. Кэскил, онно тур.

2.2 根据表格造句并翻译

造 5 个句子

1	2	3	4	5
Бу	кылааска	икки	түннүк	баар
Ити	ыскаапка	биир	кинигэ	турар
Ол	паартаҕа	түөрт	уол	олорор
	остуолга	биэс	киһи	
	олоппоско	үс	оһох	
	ыскамыайкаҕа		кыыс	
			харандаас	

造 5 个句子

1	2	3
---	---	---

Кылааска	ким	баарый
Остуолга	туох	олороруй
Ыскамыйкаҕа		турарый
Ыскаапка		

2.3 翻译成雅库特语

这间教室里有谁？教室里有很多人。Кэскил 在哪里？Кэскил 坐在教室里。教室里有什么？教室里有一张桌子、三把椅子、一个柜子和许多长凳。这里有几扇窗户？这里有五扇窗户。炉子在哪里？炉子在那里。桌子上有什么？桌子上有一本书和一支铅笔。这是什么？这是一扇门。谁坐在长凳上？一个女孩坐在那里。Айаана 呢？Айаана 走了。

2.4 找出第二课中所有带词缀的单词

根据形容词含义的相似性将它们分栏写出来。在词缀下划线，并注意同一词缀在不同词语中出现时的形式变化。

3. ҮҮҮС УРУОК

词汇

оскуола- 学校
тэтэрээт- 笔记本
кيني- 他，她，它
эмиэ- 也
уруучука- 钢笔
чэрэниилэ- 墨水
чэрэниилэ иһитэ- 墨水瓶
дуоска аттыгар- 在黑板旁
үчүгэй- 好的
куһаҕан- 坏的
үөрэнэр- 学习（第三人称单数现在时）
сытар- 躺（第三人称单数现在时）
эн- 你
хайдах- 怎么样
үчүгэйдик- 好（副词）
куһаҕаннык- 坏（副词）
учуутал- 老师

语法

元音和谐：在一个雅库特语单词中，只有某些元音可以相互组合。元音受元音和谐规律的制约，这一规律可以用以下两个基本观点来表述：

1. 如果单词的第一个音节是后元音，那么后面的音节也必须是后元音。反过来，如果单词的第一个音节是前元音，那么后面的音节也只能是前元音。这样，每个雅库特语单词就只能由后元音或前元音组成。
2. 宽元音后只能跟一个宽元音或一个与之对应的窄元音。一个窄元音后面只能跟一个窄元音或一个与之对应的宽元音。下表可以说明这一观点：

如果在第一个音节中有：	那么在接下来的音节中可能会有：	如果在第一个音节中有：	那么在接下来的音节中可能会有：
а	а, ы, 或 ыа	ы	ы, а, 或 ыа
э	э, и, 或 иэ	и	и, э, 或 иэ
о	о, у, 或 уо	у	у, а, 或 уо
ө	ө, ү, 或 үө	ү	ү, э, 或 үө

对于双元音必须考虑第一个元音。因此，уо 的后面是 у 或 а，而 үө 的后面是 ү 或 э。例如 уол-га, остуол-га, үө-рэн, бөһүө-лэк。

根据元音和谐，词缀有四种不同的元音，它们取决于词干最后一个音节的元音。在这里，只有宽元音（тур-ар, кэл-эр, оло-ор, көр-өр）或只有窄元音（аан-ы, тэтэрэт-и, остуол-ү, үт-ү）发生变化。

3.1 阅读并翻译成中文

Бу оскуолаҕа элбэх киһи үөрэнэр. Кэскил эмиэ манна баар. Кини кылааска олорор. Паартаҕа чэрэниилэ иһитэ турар, тэтэрээт уонна уруучука сыталлар. Кэскил кинигэ ааҕар. Олоппоско учуутал олорор. Остуолга кинигэ, харандаас уонна тэтэрээт баар. Кэскил, эн тур уонна аах. Кэскил ааҕар. Кини үчүгэйдик ааҕар. Айаана, эн аах. Айаана эмиэ ааҕар. Кини куһаҕаннык ааҕар. Сайаана, эн дуоскаҕа бар. Сайаана дуоскаҕа барар. Кини дуоска аттыгар турар уонна суруйар. Сайаана үчүгэйдик суруйар. Кини үчүгэйдик үөрэнэр. Манна үчүгэй оскуола баар. Ити куһаҕан харандаас. Үчүгэй харандаас бу сытар. Бу уруучука үчүгэй, ол уруучука куһаҕан.

3.2 回答问题

Бу оскуолаҕа ким үөрэнэр? Кэскил ханна үөрэнэрий? Паартаҕа туох баарый? Кэскил тугу гынар? Остуол аттыгар ким олорор? Остуолга туох баарый? Кэскил хайдах ааҕар? Айаана тугу гынар? Кини хайдах ааҕар? Сайаана ханна барда? Кини тугу гынар? Сайаана хайдах суруйарый?

Кэскил ханна олорор? Тэтэрээт ханна сытар? Чэрэниилэ иһитэ ханна турарый? Дуоска аттыгар ким турарый? Остуол аттыгар ким олороруй?

3.3 根据表格造句

1	2	3
Учуутал	олоппоско	олорор

Кэскил	паартаҕа	үөрэнэр
Кинигэ	остуолга	турар
Чэрэниилэ иһитэ	оскуолаҕа	сытар
Тэтэрээт		баар

1	2	3	4
Манна	икки	кинигэ	баар
Онно	үчүгэй	тэтэрээт	олорор
Оскуолаҕа	куһаҕан	харандаас	үөрэнэр
Остуолга	элбэх	уол	турар
Кылааска	үс	кыыс	сытар
Ыскамыайкаҕа		учуутал	

1	2	3
Бу кыыс	хайдах	ааҕарый
Ити уол		үөрэнэрий
Кэскил		суруйарый

3.4 翻译成雅库特语

Кэскил 在哪里学习？他在学校学习。他学得怎么样？他学得很好。教室里有谁？教室里有很多男生和女生。老师在哪里？他坐在桌边的椅子上。桌子上有什么？桌子上有一个墨水瓶、一个笔记本和一支钢笔。谁坐在凳子上？Кэскил 和 Айаана 坐在凳子上。谁站在黑板旁？Сайаана 站在黑板旁。她在做什么？她在写字。她写得怎么样？她写得很好。这支铅笔好，那支铅笔不好。书架上有一本好书。桌子上有一本书。这本书也好。

3.5 从第3课中找出5个后元音单词和5个前元音单词

3.6 添加疑问词词缀

Манна ким турар?
 Онно туох сытар?
 Бу ким олодор?
 Манна ким үөрэнэр?
 Ким суруйар?
 Ким ааҕар?

4. ТӨРДҮС УРУОК

词汇

муоста- 地板
 муннук- 角落

улахан- 大的
 кыра- 小的
 кыһыл- 红色
 ханнык- 哪个
 бары- 所有
 көр- 看（不定式），你看
 көрүн- 你们看
 эт- 说（不定式），你说
 эт эрэ- 告诉我（非正式场合）
 билэр- 知道，了解（第三人称单数现在时）
 бүгүн- 今天
 сахалыы- 用雅库特语
 нууччалыы- 用俄语
 кыыс даҕаны- 以及女孩

语法

- 动词的词干：**动词的词干是第二人称单数的谓语形式：тур - 站；олор - 坐；көр - 看；сыт - 躺。所有动词的构成和变化都是由词干通过添加词缀形成的：туруу – 站（进行时）；көрүү – 看（进行时），看（名词）；көрөөччү – 观看者；турар – 站（第三人称单数现在时）；көрбөт – 不看（第三人称单数否定式）。
雅库特语动词的词干一般翻译成英语的不定式形式：тур – to stand; олор - to sit; көр - to look
- 第二人称复数祈使句形式：**它由动词词干在词缀-н (-ын)的帮助下构成，词缀发生了以下变化：
 (a) 词缀-н 位于元音之后：аһа - аһаһн（你们吃饭！）；кэпсээ - кэпсээһн（你们交谈！）
 (b) 词缀-ын (-инг, -унг, -үнг)位于辅音之后：бар - барын, кэл - кэлин, олор - олорун, көр – көрүн
- 第三人称单数现在时：**这种形式是由以辅音结尾的词干在词缀-ар 的帮助下形成的，根据词干的最后一个辅音，可以产生四种元音变体：-ар、-эр、-ор、-өр。例如 сыт - сытар, бил - билэр, олор - олорор, көр – көрөр。词缀中元音是根据元音和谐来变化的（见第 3 课）。

4.1 阅读并翻译成中文

Бу оскуола улахан дуу, кыра дуу? Бу оскуола улахан. Бу оскуолаҕа кыыс үөрэнэр дуу, уол үөрэнэр дуу? Манна кыыс даҕаны, уол даҕаны үөрэнэр. Манна учуутал биир дуу, элбэх дуу? Манна учуутал элбэх. Ити учуутал сахалыы билэр дуо? Кини сахалыы үчүгэйдик билэр. Бүгүн сахалыы уруок баар дуо? Бүгүн сахалыы даҕаны, нууччалыы даҕаны уруок баар. Кэскил бүгүн уруокка кэллэ дуо? Кэскил баар, ол ыскамыайкаҕа олорор. Кини сахалыы хайдах үөрэнэрий? Кини сахалыы үчүгэйдик үөрэнэр. Ол ханнык кыыс турарый? Ол Айаана. Кини эмиэ сахалыы үөрэнэр. Кини сахалыы үчүгэйдик билэр. Эн сахалыы эт эрэ: бу тугуй? Бу харандаас. Ханнык харандааһый? Бу кыһыл харандаас. Ол дуоска хайдаҕый? Ол дуоска хара. Муннук ханна баарый? Муннук ити баар. Муннукка туох турарый? Муннукка оһох

турар. Оһох аттыгар туох баарый? Оһох аттыгар аан баар. Дуоска ханна турарый? Дуоска муостаҕа турар.

4.2 读出下列单词

эн	онно	үс	кыыс
эт	олоппос	үчүгэй	биир
элбэх	ол	үчүгэйдик	учуутал
кэллэ	олор	бүгүн	сахалыы
билэр	олорор	түннүк	нууччалыы

4.3 造 5 个句子

Оскуолаҕа	биир	манан	кылаас	турар
Кылааска	икки	улахан	остуол	сытар
Остуолга	түөрт	кыра	түннүк	баар
Муннукка	үс	хара	оһох	
Муостаҕа	биэс	үчүгэй	харандаас	
Ыскаапка		кыһыл	олоппос	

4.4 在动词后添加疑问词词缀

Кэскил	ханна	гынар-ый
Айаана	хайдах	үөрэнэр
Сайаана	тугу	олорор
Кинигэ		билэр
Аан		сытар
		көрөр

4.5 根据括号中的动词词干，用词缀 -ар 给出第三人称现在时单数

Остуолга чэрэниилэ иһитэ (тур). Паартаҕа биир тэтэрээт (сыт). Кэскил олоппоско (олор). Учуутал тэтэрээт (көр). Айаана үчүгэйдик (үөрэн). Бу кыыс сахалыы үчүгэйдик (бил). Кини сахалыы (аах) уонна (суруй).

4.6 翻译成中文

Дуоскаҕа көрүн! Кэскил, эн эмиэ көр. Бары олорун уонна суруйун! Айаана уонна Сайаана, манна кэлин, дуоска аттыгар турун! Дуоскаҕа суруйун. Кэскил уонна Туяаара, аабын!

4.7 翻译成雅库特语

1. 很多人在这间教室里学习。这间教室很大。这里有许多长凳和椅子。教室里有一块大黑板、一张小桌子和三把椅子。角落里有一个白色的大炉子。门旁边有一个黑色的柜子。

教室里有五扇大窗户。

2. **Кэскил** 坐在长凳上。他正在学习雅库特语。他的萨哈语读和写得很好。长凳上有一个墨水瓶和一本笔记本（直译为“站着个墨水瓶，躺着一本笔记本”）。**Кэскил** 正在写字。**Айаана** 也坐在长凳上写字。她对雅库特语也很了解。老师坐在椅子上。他正在看笔记本。

5. БЭҨИС УРУОК

词汇

оҕо- 小孩
 оҕолор- 小孩（复数）
 эр киһи- 男人
 дьахтар- 女人
 оҕонньор- 年老的男人
 эдэр- 年轻的
 дьон- 人（复数）
 улахан дьон- 成年人
 үөрэх- 学习
 кэпсэт- 交谈（不定式）
 эмээхсин- 年老的女人
 аат- 名字
 аата- 他的名字
 кырдаҕас- 老的
 орто- 中间的，中等的（学校）
 үрдүкү- 高的，高等的（学校）
 киэһээни（写法不确定可能有误） – 晚上的，夜间的

语法

1. **词缀与其变体的基本形式**：在所有词缀中，不仅仅只有元音会发生变化（见第三课）。词缀的第一个辅音也会根据词干的最后一个字母而发生改变。这样一个词缀可能有多达 20 种不同的形式（5 x 4）。
 任何词缀的基本形式都遵循词干的最后一个元音（例如 **паарта-лар**）。词缀的其他形式都是基本形式的变体，如 **-тар, -дар, -нар** 等等。
2. **复数词缀形式**：一个词的复数形式是通过添加词缀 **-лар** 构成，这种词缀有以下变体：

	词干的最后一个字母	词缀的形式	例子
1	元音和双元音	-лар, -лэр, -лор, -лөр	паарталар, кинигэлэр, оҕолор, бөрөлөр（狼）
2	清辅音：к, п, с, т, х	-тар, -тэр, -тор, -төр	харандаастар, түннүктэр, оһохтор, өтөхтөр（宅邸）
3	й, р	-дар, -дэр, -дор, -дөр	сарайдар, үчүгэйдэр,

			томтордор (小丘) , көтөрдөр (鸟)
4	鼻辅音: м, н, ҥ	-нар, -нэр, -нор, -нөр	ааннар, тииннэр, ороннор (床) , бөдөҥнөр